Svar, på Friherre Armfelts Tal, af Akademiens Direktör, Johan Henrik Kellgren

Bokutgåva

Texten ingår i *Svenska Akademiens Handlingar Ifrån År 1786. Första delen*, s. 93–98. Tryckt hos Carl Deleen och J.G. Forsgren, Stockholm 1801.

SVAR,

på Friherre Armfelts *Tal, af Akademiens Direktör*, Johan Henrik Kellgren.

Min Herre!

Ni påminner Er den dag, som sett detta Samfund stiftas. I hvad olikhet med den, som nu ser Eder der upptagas! Allt hvad Majestätet äger mest lysande att förblinda ögat, allt hvad Snillet äger högst förundransvärdt att intaga själen, förente sig hos Den, som då öppnade detta Tempel. Och hvem skulle bättre än Ni hafva sett, hvem i en lifligare hågkomst förvarat denna högtidens ära, än Ni, som henne åtföljde, Ni, som stod närmast i strålarne af dess upphof, men hvilken hon då ej sökte? Hon sökte endast oss, denna ypperliga ära, som ingen före oss njutit, som ingen efter oss skall vinna, äran att hit inkallas af den första röst Svenska Vitterheten äger, att höra vårt beröm af en Konung äfven bland Snillen, af en Kännare på thronen. Huru bör Ni ej afundas oss en sådan lycka; och huru glade hade vi ej gått att dela den med Eder!

Men stundom i förlusten af en förmån, som ej kan ersättas, finner man en annan, som på något sätt kan trösta. Den ömtåliga egenkärleken rädes att se minsta skugga af ynnest, der hon mottager belöningen. Äfven Konungars nåd blifver då en börda. Jag vet, det fins blott en enda i detta Samfund, som äger inom sig skäl till en sådan fruktan: lyckligt för mig om dess namn ej kändes! Men ock, då förtjensten finner sig tvungen af eget vittne, att göra sig rätt, fruktar hon ännu, att ej allmänheten skall gifva den; denna allmänhet, som man så ofta med orättvisa beträder, och hvars dom man dock söker; denna allmänhet, så trög att erkänna ett företräde, så förtviflad att gifva tvenne, så envis i sin fördom emot de storas förtjenster, så benägen att anse en Hofmans belöning för gunstlingens lycka. Min Herre, om Ni varit nog stolt och nog svag, att befara en sådan misstydning, så torde det nu kunna öka er tillfredsställelse, att genom ett Samfunds enhälliga val se alla sken dertill förekomna. Men hvar fann jag något skäl att läna Er denna fruktan? Allmänheten, så sällan rättvis emot edra likar, har aldrig upphört att vara det emot Er. Hon har älskat Er, förr än hon vördat Er; hon har känt edra snillegåfvor, förr än hon visste er lycka; sett Er i sällskap med sång-gudinnorna, förr än hon såg Eder uppvakta vid thronen. Det är hon, min Herre, som sjelf för Er utsett första rummet i vårt val. I den tid, då ännu Svenska Akademiens inrättning endast fans i hennes hopp, dess Ledamöter i hennes gissning, blandade hon redan ert namn i de förstkorades antal. Om hon bedrog sig i sin väntan, bedrog hon sig ej om eder rätt. Hon dömde likasom vi, att den ej blifvit förgäten, men endast åt oss det nöje sparadt, att offenteligen förklara den.

Upphöjd, som Ni är, till den mest smickrande ära, att närmast omge eder Konungs person, närmast vårda Hans späda Sons barndom, som visheten fostrar, har Ni aldrig glömt, att talangerne, mer än börden,

förskaffat Er dessa rum af lysande förtroende. Icke nöjd att gifva åt sång-gudinnorna er kärlek, har Ni fortfarit att gifva dem er dyrkan och ert offer.

Länge hade de redan på lyriska scenen ådragit sig vår förundran och väckt våra tårar. Sorgen, förskräckelsen, de grymma furierne, och passionerne i sin yra ännu grymmare än de, hade nästan beständigt följt deras spår. Än klädde i Tragiskt dok, än i Féeriets förtrollande prakt, men alltid tvungna i sin gång af den höga cothurnen, längtade de att en dag så visa sig i nöjets lättare drägt, i den lägre naturens nästan oklädda behag, antaga mera frihet i röst, gång och åtbörder, röja det enfaldiga i bygdens seder, det rena i dess glädje, det lifliga i dess lekar: alla dessa skatter, så okände eller så saknade i en mera belefvad, fast ej lyckligare verld. Det var till Er, min Herre, som de vände sig med sin önskan; af ert glada snille, er lätta hand, som de väntade att emottaga denna nya prydnad, dessa nya medel att behaga. Det är Ni, som riktat Svenska vitterheten med en ny art af Skådespel, der allt är rörelse, verkning och sång; der en ständigt vexlad men behaglig melodi aldrig brytes af passionernas skri, som såra örat, aldrig begrafves i dessa stora harmoniska massor, som trötta eftertanken.

Kanhända är det utan anledning, som jag här stjäl mig tillfället, att lasta en fördom som inskränker vår sällhet, då den inspärrar rymden för Snillets flygt; denna förfinade smak, som sätter värdigheten i en fattigdom, och det ädla i ett ledsamt. Den vackra verlden, så angelägen om allt hvad som skiljer den ifrån hopen, icke nöjd med de företräden som gifvas åt personer, börd, lycka och upplysning, har äfven velat upprätta en rang ibland nöjen, förbehålla sig sjelf en ny klass af känslor, i dess inbillning desto ädlare, ju mer de fjermade sig från naturen. Då uppkom den *goda Ton*, så olik den *goda Smaken*, så konstlad i tal och skick, så tyrannisk och så vacklande, som gifvit oss läckerheter för föda, grannlåt för klädnad, det täcka för det sköna, bannlyst glädjen ur våra hjertan, friheten ur våra seder, löjet från våra läppar, och förbudit oss såsom brottsliga, – – – hvad säger jag? ännu mer, fördömt som oanständiga alla nöjen af djupt intryck, alla nöjen som våga mer än halka öfver själen.

Tro ej, min Herre, att jag glömt mitt ämne. Då jag upphäfvit mig mot en falsk, förödande smak, som i sednare tider bundit vingarne på Snillet, tagit senorna ur stylen, och framför allt förtorrkat alla sanna källor af Comiskt skämt, har jag derigenom berömt den som råder i er Dram. Om Svenska allmänheten ej ännu fått förnöjas af ett Skådespel, endast ärnadt åt Olympens högtider, och uppfördt af dess gudar; har hon dock haft den trösten, att med fara att förqväfvas af trängsel och nöje, se det föreställas på hufvudstadens Theater, i den sanna Pantomimens hittills okända drägt. Denna nya egenskap af ett dramatiskt arbete, att låta förbjuda sig talet, utan att förlora af sin tydlighet; låta beröfva sig sången, utan att mista i sitt behag; att blott uttrycka sig genom rörelser, att både ses och höras af ett enda sinne; visar allrafullkomligast dess värde och dess svårighet.

Men, min Herre, eder förtjenst hos vitterheten, eder rätt till det rum hon här gått att gifva Er, och vårt hopp att lika säkert vinna nytta af edert biträde, som vi hedras af eder förening, grunda sig ej endast på de titlar jag här anfört. Alla behagliga kunskaper hafva tillvunnit sig eder smak.

Ni har i dag genom edert Tal röjt den insigt i Historien, det nit för våra stora Konungars ära, den kärlek för deras minne, den kännedom af hvad de uträttat till landets och lärdomens nytta; ett snille, fullt af förmåga att värdera dem, en vältalighet, som ensam gifver rätt att dem lofva; med ett ord, alla de egenskaper, hvilka såsom pligter detta Samfund åligga, Men också, min Herre, huru skulle Ni ej äga dem? Ni, som dagligen vistas i högsta ljuset af deras efterdöme? Er tjenst är en uppvaktning hos Snillet och Smaken. Huru skulle Ni dagligen se och beundra en stor Konungs ära, utan att ofta vända ögat tillbaka på de hjeltar honom föregått? Och då Ni fann hos den Förste af dess odödliga förfäder första mönstret för dess efterföljd, en medborgare på thronen, en far för Folket, en upprättare af dess frihet, en försvarare af dess makt, en beskyddare af konsterne, lärdomen och freden; huru lätt blef det för Er att lifligen fatta, att värdigt måla den store Gustaf Vasas dyrkade bild? Ni såg hans ättling; och Ni tecknade efter naturen.